

maan kapinoitsijoita vastaan, puolustamaan koteja, vaimoja, lapsia, omaisuutta ja vapautta, niin että »saisimme elää vapaana kansana kuninkaamme lempeän valtikan alamaisina«.

Kirkkoherran kysymykseen vastasivat seurakuntalaiset myöntävästi ilmottaen, että heitä ilahutti olla *ensimmäisiä suomalaisia*, jotka tarjosivat kuninkaalle apuaan ja toivoivat, että heidän esimerkkiään, joka oli *laatuaan ensimmäinen tässä osassa Suomea*, muuallakin seurattaisiin, niin että ensi tilassa saataisiin kokoon uusi armeija, jota alettaisiin harjottaa. Kokouksessa oli myöskin saapuvilla kapteeni ja ritari *M. W. Lamberg*, joka ilmoitti, että hän oli halukas ryhtymään tämän vapaaehtoisen joukon päälliköksi, jos kuningas siihen suostuisi.

Näin siis päätettiin Kiskossa muodostaa erityinen vapaaehtoinen joukko Kustaa kuninkaan avuksi, mutta tiedossani ei ole, tuliko tämä päätös missään muodossa pannuksi toimeen. Ainakaan Kiskon kirkkokokousten pöytäkirjoissa, joista nämä tiedot on saatu, ei asiasta mitään mainita. Myöskään ei ole mainittu, antoivatko kiskolaiset millään tavalla tietoa tästä päätöksestään hallitukselle ja muihin seurakuntiin.

K. K—ho.

Kirjallisuutta.

Muutamia huomautuksia July Ramsayn teoksesta: *Fräsesläkter i Finland intill stora ofreden.*

July Ramsayn teos on ollut arvosteltuna niin hyvin aikakauskirjoissa kuin jokapäiväisissä lehdissämme, ja kaikki arvostelijat ovat antaneet mitä kiittävimpiä arvosteluja tästä laajasta sukuhistoriallisesta tutkimuksesta. Näiden rivien kirjottaja yhtyy omasta puolestaan täydellisesti niihin lausuntoihin, jotka teoksesta ovat annetut; tutkimuksen tekijä ei ole kammonnut työtä ja vaivaa saadaksensa julkaisunsa niin täydelliseksi kuin suinkin, ja siitä onkin sukeutunut yksi genealogisen kirjallisuutemme merkkiteoksia.

Luonnollista on kuitenkin, ettei näin laajaksi suunniteltu sukuhistoriallinen tutkimus ole voinut jäädä aivan virheettömäksi. Kun sattumalta tulin tarkemmin verranneeksi pari kohtaa teoksessa toisiinsa, huomasin siinä olevat tiedot ristiriitaisiksi. Rupesin silloin tarkastamaan hieman laajemmalti teosta. Kun tuon tekemäni havainnot esiin julkisuudessa, ei tarkotukseni kuitenkaan ole halventaa teoksen arvoa, vaan

ainoastaan huomauttaa muutamista epäjohdonmukaisuuksista, jotka mahdollisesti voitaisiin välttää teoksen seuraavia osia julkaistaessa, sekä muutamista ristiriitaisuuksista, jotka voidaan oikaista teokseen liittyvässä oikaisuluettelossa.

Ensiksikin ei tekijä ole täysin johdonmukainen asianomaisten henkilöiden ristimänimiin nähden. En tärkötä sitä, että joskus ristimänimien oikeinkirjotus on horjuva — sivulla 79 Elisabet, sivulla 111 Elisabeth — yleensä oikeinkirjotukseen nähden ei ole paljon muistutettavaa. Sen sijaan eri paikoissa tavataan samasta nimestä eri johdannaisia. Niinpä kirjoitetaan Katarina Fincke (s. 110) ja toisessa kohden samasta henkilöstä Karin Fincke (s. 1); samaten Peder Fleming (s. 120) ja Per Fleming (s. 111). Tämä epäjohdonmukaisuus on varsin yleinen ja voinee johtua siitä, että asiakirjoissakin ristimänimet esiintyvät molemmissa muodoissa. Teoksen käyttäminen käy tämän kautta kuitenkin jossain määrin hankalammaksi. Samoin tuottaa hankaluutta sekin seikka, että samasta henkilöstä mainitaan milloin vain yksi ristimänimi, milloin taas kaksi. Niinpä kirjoitetaan Kristoffer Armfelt (s. 12) ja Klas Kristoffer Armfelt (s. 38), Anna Elisabet Brakel (s. 12) ja Anna Brakel (s. 38), Maria Eleonora Brehmer (s. 55) ja Maria Brehmer (s. 37), Ernst Johannes Forbes (s. 129) ja Ernst Forbes (s. 43) j. n. e. Toisinaan on samalle henkilölle eri paikoissa annettu aivan eri nimet. Sivulla 105 kirjoitetaan Johan Gottfrid von Falkenberg, sivulla 9 Johan Gabriel v. Falkenberg. Samoin Beata Maria Sölvferarm (s. 28) ja Brita Maria Sölvferarm (s. 34), Mikael Everhard Jordan (s. 34) ja Mikael Evert Jordan (s. 107). Myöskin sukunimet voivat toisinaan olla kahdella, jopa kolmellakin eri tavalla kirjoitetut; niinpä kirjoitetaan Kruuse af Kaibala (s. 80) ja Kruse af Kajballa (s. 144).

Arvonimien mainitsemisessa kaipaakin myös joskus suurempaa johdonmukaisuutta. Niinpä kutsutaan erästä Matti Pietarinpoikaa toisessa paikassa kapteeniluutnantiksi (s. 32), toisessa kornetiksi (s. 33), Gotthard Böningiä luutnantiksi (s. 48) ja Gotthard Johan Böningiä, joka on sama henkilö, kornetiksi (s. 67), Kristoffer Freidenfeltiä majuriksi (s. 156), vaikka hän toisen tiedonannon mukaan oli tullut everstiluutnantiksi ja vihdoinkin everstiksi (s. 131), Bernhard von Gerttenia kenraalimajuriksi (s. 137) ja everstiksi (s. 144) j. n. e.

Toisinaan ei ilmoiteta, mitä rälssisukua joku puheena oleva henkilö on, vaikka tällainen tieto tutkijalle on erittäin tervetullut. Sivulla 32 esim. ilmoitetaan, että Katarina Blylod oli naimisissa Lars Simoninpoika Broon kanssa; sivulta 26 huomaamme kuitenkin että samainen Lars Broo on Bilesköldin sukua. Sivulla 7 ilmoitetaan, että Knut Henrikinpoika on Henrik Österinpojan sukua; sivulla 125 samasta Knut Henrikinpojasta puuttuu viimeksimainittu tieto. Yleensä on kuitenkin tekijä kiitettävällä tavalla maininnut, mistä rälssisuvusta kulloinkin on puhe.

Ylipäättänsä tekijä on menetellyt sillä tavalla, että hän on antanut biograafiset tiedot kustakin henkilöstä sen suvun kohdalla, johon tämä

henkilö kuuluu. Milloin henkilön nimi tulee mainittavaksi toisen suvun kohdalla, tyytyy tekijä ilmottamaan ristimä- ja sukunimen lisäksi hänen arvonimensä sekä syntymä- ja kuolinvuotensa, jos nämä tunnetaan, sekä — jos henkilö on nainen — hänen vanhempansa. Tämä on se menettely, jota yleensäkin sukhistoriallisissa teoksissa noudatetaan. (Omasta puolestani pitäisin kuitenkin epäjohdonmukaisuutena sitä, että viimeksimainitussa tapauksessa ilmoitetaan vain naishenkilöiden vanhemmat eikä ollenkaan mieshenkilöiden.) Toisinaan on kuitenkin tekijältä unhottunut mainita toiseen sukuun joutuneen henkilön syntymä- tai kuolinvuosi, toisinaan myös vanhemmat. Fredrik Aminoffin puolisoksi esim. mainitaan Anna Lisa Armfelt (s. 7); vähän myöhemmin näemme kuitenkin (s. 12 & 13), että tekijä tuntee tämän Anna Elisabetin vanhemmat. — Toisinaan sattuu kuitenkin niin, että henkilöstä vieraan suvun kohdalla annetaan tarkemmat tiedot kuin oman suvun yhteydessä. Esping-suvun yhteydessä ei Jeremias Eliae Agricolan (Espingin) kuolinvuotta mainita (s. 104); sensijaan saamme Carpelan-suvun kohdalla tietää, että hän kuoli v. 1622 (s. 69). Asianomaisessa paikassa ei mainita Elin Torstenintyttären kuolinajasta mitään (s. 14); vieraan suvun yhteydessä mainitaan hänen kuolleen 1590-luvulla. Margareta Frillestä on osittain tarkempia tiedonantoja Gyllenhjerta-suvun kohdalla (s. 169) kuin Frille-suvun yhteydessä (s. 136), osittain ovat tiedot ristiriitaisiakin. Anna Elisabet Bosinin avioliiton solmimisen vuotta ei ilmoiteta Bosin suvun kohdalla (s. 48) vaan ainoastaan hänen miehensä Gotthard Johan Böningin suvun yhteydessä (s. 67). Tällaisia epäjohdonmukaisuuksia voisi tietysti luetella useitakin.

Kun vielä mainitsen, että nimien merkinnässä käytetyt eri kirjainlajit toisinaan ovat unhottuneet, luulen maininneeni useimmat epäjohdonmukaisuudet, mitkä teoksessa olen havainnut.

Mitä ristiriitaisiin tiedonantoihin tulee, on ehkä yleisin se, että joku seikka, esimerkiksi kuolintapaus, mainitaan toisessa kohden sattuneen vuotta aikaisemmin tai myöhemmin kuin toisessa. Niinpä everstilutnantti Hans Bock mainitaan toisessa kohdassa kuolleeksi $\frac{9}{5}$ 1748 (s. 36), toisessa taas 1749 (s. 127); samoin ilmoitetaan everstilutnantti Erik Boijen kuolleen $\frac{10}{1}$ 1647 (s. 43) ja 1648 (s. 124), eversti Matias Forbes'in $\frac{20}{3}$ 1641 (s. 124) ja 1640 (s. 75), lutnantti Antonius Creutzhammarin 1657 (s. 79) ja 1656 (s. 161). Suurempiakin ristiriitaisuuksia vuosilukuihin nähden olen joitakuuta huomannut. Sivulla 14 mainitaan Elisabet Ekestubbe haudatuksi $\frac{30}{11}$ 1693, sivulla 97 sanotaan hänen kuolleen vasta 1698. Toisessa kohdassa ilmoitetaan kapteeni Johan Gjösin syntymävuodeksi 1614 (s. 146), toisessa 1621 (s. 27); samoin kerrotaan Ingeborg Flemingin olevan leski vuonna 1490 (s. 121) sekä eläneen vielä v. 1495 (s. 141). Epäjohdonmukaisuuksien joukkoon lienee luettava seuraavat erilaiset tiedonannot. Sivulla 40 mainitaan Cecilia Gudmundintyttären eläneen leskenä 1562, sivulla 160 samoin vuonna 1575. Brita Forbes'in ilmoitetaan kuolleen noin 1693 (s. 129) ja noin 1695 (s. 44), Beata Pietarintyttären menneen

toisiin naimisiin vuonna 1588 (s. 64) ja noin v. 1593 (s. 89), Margareta Böningin eläneen leskenä 1732 (s. 67) ja kuolleen 1740 (s. 157), Elisabet Falkenbergin eläneen 1723 (s. 105) ja kuolleen mainittuna vuonna (s. 164), kapteeni Karl Gustaf Falkenbergin kuolleen ennen vuotta 1713 (s. 105) ja ennen vuotta 1715 (s. 166), Malin Flemingin kuolleen 1546 (s. 115) ja eläneen niinikään 1546 leskenä (s. 121), laamanni Hartvig Garpin kuolleen 1486 (s. 121) ja ennen vuotta 1488 (s. 141), Anna Stubben menneen naimisiin v. 1625 (s. 122) ja noin v. 1620 (s. 168).

Paitsi vuosilukuihin nähden tapaa ristiriitaisia tiedonantoja varsin harvoin. Seuraavassa annan luettelon siitä, mitä tässä suhteessa olen havainnut.

Sivulla 116 oikaisee tekijä vanhan sukuluetteloihin perustuvan oletuksen, että laamanni Klaus Fleming olisi ollut naimisissa Cecilian, Klas Lydekenpoika Djeknin tyttären, kanssa; sivulla 4 ilmoitetaan kuitenkin Klas Flemingin puolisosksi yhä vielä Cecilia Djekn. —

Sivulla 12 mainitaan kommandantti Anders Lilljebrunnin puolisosksi Märta Katarina Brunou. Brunou-suvun sukuluettelossa ei kuitenkaan tavata ketään Märta Katarinaa; sen sijaan löytyy eräs Beata Brunou, joka oli naimisissa kapteeni Anders Lilljebrunnin kanssa. (s. 57).

Sivulla 13 ilmoitetaan Matts Simonpojan Arpalahdi-sukua olleen naimisissa Anna Flemingin, Turun pormestarin Erik Flemingin tyttären, kanssa; sivulla 124 mainitaan sensijaan Erik Flemingillä olleen tytär Karin, joka oli sanotun Matts Simonpojan puoliso.

Sivulla 28 on Klas Lydekenpoika Dieknin puoliso nimeltään Kristina Diekn, sivulla 85 Kristina Jönsintytär, luultavasti Garp-sukua (Garp-sukujen sukuluettelossa ei tätä Kristinaa ole mainittu).

Sivulla 170 mainitaan, että ratsumestari Hans Gyllenloodin puoliso Elin Björnram on luutnantti Klas Björnramin ja Estrid Ugglan tytär; sivulla 31 Björnram-suvun sukuluettelossa ilmoitetaan Elin Björnram Klas Björnramin sisareksi sekä vänrikki Arvid Kristerinpojan ja Elin Slangen tyttäreksi.

Sivulla 50 mainitaan, että Margareta Laurintytär, Lauri Anteronpojan ja Margareta Munckin tytär, oli naimisissa everstiluutnantti Johan Bäckin kanssa tämän ensimmäisessä avioliitossa. Sivulla 61 sensijaan ei tunneta everstiluutnantti Johan Bäckin ensimmäisen puolison nimeä; sanotaan vain hänen olevan eversti Kristoffer Anteronpojan (Mannersköld-sukua) ja Margareta Munckin tytär.

Sivulla 65 ilmoitetaan ratsumestari Gustaf Allongrenin puolisosksi Gertrud De la Motte; sen sijaan on hänen puolisonsa sivulla 80 nimeltään Margareta De la Motte, jota vastoin hänen anoppinsa ristimänimi on Gertrud.

Sivulla 67 ilmoitetaan kortterimestari Gotthard Sechlerin puolisosksi Brita Torstenintytär Ekelöf. Viimeksimainitun suvun sukutauluissa ei kuitenkaan tavata ketään tämän nimistä naista, ei myöskään ketään, joka olisi naimisissa ratsumestari Gotthard Sechlerin kanssa.

Sivulla 67 olevasta Margareta Böningistä ei tiedetä, onko hän isänsä ensimmäisestä vai toisesta avioliitosta; myöhemmin (siv. 157) ilmoitetaan kuitenkin isän ensimmäinen puoliso hänen äidikseen.

Sivulla 79 mainitaan Måns Ållongrenin puolisosksi Elisabet Fincke, sivulla 111 Elisabetin sisar Ingeborg Fincke.

Sivulla 86 ilmoitetaan Marta Dieknin ensimmäiseksi puolisosksi Jöns Olavinpoika Tawast sekä toiseksi aseenkantaja Erik Abjörnipoika. Sivulla 100 sen sijaan mainitaan Erik Abjörnipojan puolisosksi Margit Jönsintytär, joka oli vasta mainitun Jöns Olavinpoika Tawastin ja Marta Dieknin tytär. (Tähän ristiriitaiseen tiedonantoon nähden viittaa tekijä nimenomaan teoksen loppuun liitettäviin oikaisuihin.)

Sivulla 166 sanotaan luutnantti Karl Gyllenflögin ensimmäiseksi avio-puoliosksi Ebba Fleming; sivulla 122 sen sijaan on Ebba Flemingin sisar Elin naimisissa luutnantti Karolus Gyllenflögin kanssa.

Sivulla 131 ilmoitetaan ratsumestari Göran Johan Freidenfeltin toiseksi puoliosksi everstiluutnantti Nils Grotenfeltin ja Elisabet von Göbenin tytär Märta Grotenfelt, jota paitsi Göran Johan Freidenfeltin veljen, eversti Kristoffer Freidenfeltin puoliosksi mainitaan Märta Grotenfeltin sisar Barbara. Grotenfelt-suvun sukuluettelossa (siv. 156) tavataan kyllä Barbara Grotenfelt ja hänen miehensä eversti Kristoffer; sensijaan ei tässä kohden tiedetä mitään Märta-nimisestä sisaresta ja hänen miehestään.

Epäilemättä käsillä olevan teoksen seikkaperäisempi tarkastaminen — varsinkin vuosilukuihin nähden — olisi omiaan laajentamaan tätä epäjohdonmukaisuuksien ja ristiriitaisten tiedonantojen luetteloa. Vertailemalla teosta käytettyihin lähteisiin voisi myöskin varmaan löytyä yhtä ja toista oikaistavaa. Joka on sukuhistoriallisia tutkimuksia edes vähänkin harjottanut, tietää kuitenkin, kuinka helposti, suurimmastakin tarkkuudesta huolimatta, pujahtaa erehdyksiä esitykseen. Tarkastukseni tulos on joka tapauksessa se, että työ on huolellisesti ja tunnollisesti suoritettu.

Gunnar Lindström.

Reinh. Hausen: Finlands Medeltidsurkunder I. Siv. 594. Suomen Valtioarkiston julkaisu.

Vihdoinkin on Suomen keskiajan historia saanut uuden jo kauvan kaivatun lähdejulkaisun! Lukuunottamatta Arvidsonin ansiokasta Handlingaria, Grönbladin Nya källor kokoelmaa, Hausenin aikaisempia julkaisuja, Lagus'en Handlingar'ia, Historiallista Arkistoa y. m. ovat Suomen keskiajan historian muutenkin niukat tiedot olleet sirotettuina siru siellä, toinen täällä koko pohjoismaiden lähdekirjallisuudessa, kronikoissa ja varhaisemman historiantutkimuksen tuotteissa. On lisäksi otettava huomioon, että esim. meidän laajimmassa tähänastisessa keskiaikaamme käsittelevässä lähdekirjassa, nim. Arvidsonin Handlingar-julkaisussa järjestykseen ja käytännöllisyyteen katsoen on paljon toivomisen varaa